

## **Методичні рекомендації щодо особливостей викладання зарубіжної літератури у 2023-2024 навчальному році**

Зарубіжна література – важлива складова літературної та загальногуманітарної освіти, оскільки синтезує в собі найвищі досягнення культури народів світу і створює умови для перетворення її найважливіших цінностей і надбань, а це дає унікальну можливість вчитися жити в конкретному соціокультурному просторі.

У 2023/2024 навчальному році вивчення зарубіжної літератури здійснюватиметься:

у **5-6 класах** за модельними навчальними програмами **«Зарубіжна література. 5-6 класи»** (автор **Волощук Є.В.**), **«Зарубіжна література. 5-6 класи»** (автори: **Ніколенко О.М., Ісасва О.О. та ін.**), рекомендовані наказом Міністерства освіти і науки України від 29.09.2021 No 1031; **«Зарубіжна література. 5-6 класи»** (автори **Богданець-Білокаленко Н.І. та ін.**), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 29.09.2021 No 1031; **«Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи»** (автори **Яценко Т.О., Тригуб І.А.**), рекомендованими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 No 795; **«Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи»** (автори **Старагіна І.П. та ін.**), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 29.09.2021 No 1031 (програми розміщені на офіційному вебсайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-kl>);

у **7-9 класах** за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН України від 07.06.2017 No 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 No 698 (програма розміщена на офіційному вебсайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/navchalni-programi-5-9-kl>);

у **10-11 класах** за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), затвердженими наказом МОН України від 23.10.2017 No 1407 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 No 698 (Програми розміщені на офіційному вебсайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

Звертаємо увагу на те, що **модельні програми для 5-6 класів** на рівні закладу освіти мають бути конкретизовані в **навчальних програмах учителів**.

На основі обраної модельної програми учитель розробляє навчальну програму предмета, інтегрованого курсу (у тому числі білінгвальних курсів).

Навчальна програма повинна містити:

- 1) опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідною модельною навчальною програмою;
- 2) розподіл навчальних годин на вивчення кожного тематичного блоку з урахуванням очікуваних результатів навчання, визначених навчальною програмою;
- 3) опис видів навчальної діяльності.

Розробляючи навчальну програму, педагоги можуть вносити зміни у пропонований модельною програмою зміст навчального предмета/інтегрованого курсу відповідно до підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого навчального плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, у яких відбувається освітній процес, зокрема: *доповнювати зміст програми, включаючи регіональний компонент; розширювати/ поглиблювати або ущільнювати зміст окремих елементів (розділів, тем, модулів тощо) програми, зважаючи на потреби учнів, матеріально-технічне забезпечення закладу освіти, запити батьків, громади тощо; доповнювати тематику практичних/творчих робіт; вилучати окремі питання, з метою уникнення надмірної деталізації змісту навчального матеріалу. Загальний обсяг таких змін може досягати 20%.* Також учитель може змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання.

Навчальна програма структурується за зразком модельних програм. Навчальні програми, розроблені на основі модельних програм, затверджуються педагогічною радою закладу.

Учитель складає календарне планування відповідно до навчальної програми. Календарно-тематичне планування здійснюється педагогом у довільній формі й може бути об'єднано з навчальною програмою в один документ. **(Додаток до листа МОН України від 19.08.2022 р. № 1/9530-22).**

#### Рекомендовані види робіт із зарубіжної літератури в 5 – 6 класах\*\*

|                                                                                               | 5 клас |    | 6 клас |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|--------|----|
| Семестри                                                                                      | I      | II | I      | II |
| Діагностування (у різний спосіб) прогресу набуття учнями літературних знань і компетентностей | 1      | 2  | 3      | 3  |
| Уроки позакласного читання                                                                    | 1      | 1  | 1      | 1  |
| <b>1. Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання</b>                                       |        |    |        |    |
| <i>Аудіювання</i>                                                                             | 1      | 1  | 1      | 1  |
| <b>2. Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння</b>                                         |        |    |        |    |
| <i>Розвиток мовлення (усно)</i>                                                               | 1      | 1  | 1      | 1  |
| <b>3. Сприймає письмові тексти/ Читання</b>                                                   |        |    |        |    |
| <i>Читання вголос</i>                                                                         | 1*     | 1* | 1*     | 1* |
| <b>4. Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо</b>                                        |        |    |        |    |
| <i>Розвиток мовлення (письмово)</i>                                                           | 1      | 1  | 1      | 1  |

*\*Види діяльності, перевірка яких здійснюється індивідуально протягом семестру (на розсуд учителя); для них не виділяються окремі уроки.*

*\*\*Таблиця має рекомендаційний характер. Учитель може ставити оцінки за обов'язкові групи загальних результатів (аудіювання, говоріння, читання, письмо) на основі різних видів робіт (зазначених у навчальних програмах) або на основі спостереження за поступом учнів протягом семестру. Кількість і види таких робіт на семестр учитель може планувати самостійно.*

Оцінку за твір із зарубіжної літератури виставляємо у колонці з датою на писання роботи (надпис у колонці «Твір» не робиться).

За читання напам'ять поетичних або прозових творів із зарубіжної літератури оцінка виставляється у колонку без дати з надписом «Напам'ять» та враховується в тематичну.

Оцінки за «Письмо» та «Говоріння» виставляються на підставі робіт з розвитку мовлення та враховуються в семестрову оцінку.

**Тематичну оцінку** виставляємо на підставі поточних оцінок (оцінки за ведення зошита не враховуємо в 5–6 класах).

**Семестрове оцінювання у 5–6 класах** здійснюється на основі результатів тематичного оцінювання та результатів контролю груп загальних результатів навчання (аудіювання, говоріння, читання, письмо), відображених у Свідоцтві досягнень.

**Річне оцінювання у 5–6 класах** здійснюється на основі загальних оцінок результатів навчання за I та II семестри.

**У Свідоцтві досягнень у графі «Рік» ставиться одна оцінка – загальна оцінка результатів навчання за рік.** Оцінки за групи результатів навчання у графі «Рік» не виставляються, оскільки вони мають бути враховані в оцінках за семестри.

Якщо рівень результатів навчання учня/учениці визначити неможливо (через тривалу відсутність) у класному журналі та свідоцтві досягнень робиться запис «(н/а)» (не атестований(а)).

#### **Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури в 7–9 класах**

| Класи                                                     | 7        |          | 8        |          | 9        |          |
|-----------------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|
| Семестри                                                  | I        | II       | I        | II       | I        | II       |
| <b>Контрольні роботи у формі:</b>                         | <b>3</b> | <b>3</b> | <b>3</b> | <b>3</b> | <b>3</b> | <b>3</b> |
| контрольного класного твору;                              | 1        | 1        | 1        | 1        | 1        | 1        |
| виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання) | 2        | 2        | 2        | 2        | 2        | 2        |
| <b>Уроки розвитку мовлення* (у+п)</b>                     | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> |
| <b>Уроки позакласного читання</b>                         | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> | <b>2</b> |
| <b>Перевірка зошитів**</b>                                | <b>4</b> | <b>5</b> | <b>4</b> | <b>5</b> | <b>4</b> | <b>5</b> |

**Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури в 10-11 класах**

|                                                           | 10-11 класи                                      |                                                  | 10-11 класи      |                  |
|-----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------|------------------|------------------|
| Семестри                                                  | I                                                | II                                               | I                | II               |
| Рівні                                                     | стандарту                                        |                                                  | профільний       |                  |
| <b>Контрольні роботи у формі:</b>                         | <b>2</b>                                         | <b>2</b>                                         | <b>4</b>         | <b>4</b>         |
| контрольного класного твору***;                           | <b>1</b>                                         | <b>1</b>                                         | <b>1</b>         | <b>1</b>         |
| виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання) | <b>1</b>                                         | <b>1</b>                                         | <b>3</b>         | <b>3</b>         |
| <b>Уроки розвитку мовлення*</b>                           | <b>2 (1у+1п; у межах текстуального вивчення)</b> | <b>2 (1у+1п; у межах текстуального вивчення)</b> | <b>3 (1у+2п)</b> | <b>3 (2у+1п)</b> |
| <b>Уроки позакласного читання</b>                         | <b>1</b>                                         | <b>1</b>                                         | <b>2</b>         | <b>2</b>         |
| <b>Перевірка зошитів**</b>                                | <b>4</b>                                         | <b>5</b>                                         | <b>4</b>         | <b>5</b>         |

\*У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

\*\*Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід урахувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму). Оцінку за ведення зошита із зарубіжної літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. У разі відсутності учня/учениці на уроках протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

\*\*\***Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, мінітворів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо.** Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів/учениць і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

Можливі види контрольних робіт із розвитку мовлення: складання оповідання (казки) за прислів'ям; добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів, що виражають головну ідею твору; введення власних описів в інтер'єр, портрет, пейзаж у представленому творі; усний переказ оповідання, епізоду твору; твір-характеристика персонажа; написання асоціативного етюд, викликаного певним художнім образом; написання вітального слова на честь літературного героя, автора тощо; твір-опис за картиною; складання тез літературно-критичної статті (параграфу підручника); підготовка проекту (з можливим використанням мультимедійних технологій) – індивідуального чи колективного – з метою представлення життєвого і творчого шляху, естетичних уподобань письменника тощо; складання анкети головного героя, цитатних характеристик, конспекту, рецензії, анотації; написання реферату; ідейно-художній аналіз поетичного чи прозового твору; написання листа авторові улюбленої книжки; інсценізація твору (конкурс на кращу інсценізацію

уристка твору), підготовка рекламних роликів та літературних білбордів, буктрейлерів та презентацій, колажів та летбуків, пазлів і ментальних карт, ілюстрацій та коміксів; створення віртуальних сторінок письменників у соціальних мережах, акаунтів літературних персонажів, листів-звернень, відеолістів тощо.

Навчання в умовах війни – неочікуваний виклик, який засвідчив рівень володіння вчителів і учнів/учениць важливими навичками XXI століття – використання технології дистанційного навчання. Перед кожним закладом загальної середньої освіти, кожним педагогічним працівником постала низка проблем щодо оптимальних форми та способу організації навчання з використанням технологій змішаного навчання задля рівного доступу учнів/учениць до отримання якісних освітніх послуг.

Оцінювання результатів навчальної діяльності може здійснюватися в синхронному або асинхронному режимі.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення у вчителя та всіх учнів/учениць.

Оскільки залишається ризик технічних збоїв під час виконання завдань, слід застосовувати індивідуальний підхід та передбачити можливість повторного виконання тесту (контролю різних видів мовленнєвої діяльності, виконання тестових завдань, написання літературного диктанту, декламування напам'ять).

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні/учениці можуть виконувати завдання у зручний час, проте менш об'єктивним.

З огляду на форми організації навчання із зарубіжної рекомендуємо звернути увагу на розвиток предметних і ключових компетентностей (фокусування, ідентифікація, контекстуалізація, аналіз, інтерпретація, моделювання, перспектива) та використання інфографіки, інтелект-карток, кроссенсів, відеороликів для роботи з художнім текстом, творчі завдання (написання есе, листа до письменника або літературного героя, укладання паспорта твору, героя та укладання реклами на прочитаний художній твір).

Навчальна та методична література із зарубіжної літератури, рекомендована МОН, зазначена в Переліку навчальних програм, підручників та на вчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки, що розміщений на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

Інформацію щодо оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць 7–11 класів та методичних рекомендацій зазначено в **«Дорожній карті вчителя мовно-літературної галузі: інструментарії оцінювання (для 5–6 та 7–11 класів закладів загальної середньої освіти)»** за редакцією Т. Гнаткович, О. Котусенко, О. Опачко.